

prosecution of own text depend on the aspect of editing. The basic stages of editing are described: analysis, estimation, correction. On the basis of settings of I.I. Ogienko recommendations are developed in relation to copyright edit.

Key words: authorial editing, copyright edit, authorial text, analysis, estimation, correction of authorial original.

Отримано: 31.01.2015 р.

УДК 811.112.2'06

В. О. Казимір

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ДО ПИТАННЯ МОВНОЇ СИТУАЦІЇ ТА МОВНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНІЙ НІМЕЧЧИНІ

У статті розглядаються проблеми нинішнього стану німецької мови, мовної ситуації, національної свідомості та мовної політики в сучасній Німеччині.

Ключові слова: динаміка мови, мовна ситуація, національна свідомість, мовна політика.

Переміщення людини і всього людського в центр лінгвістичної уваги спричинили перегляд багатьох аксіом мовознавства, зокрема ревізію лінгвосоціотичних і семантичних догматів. Визначилася й утвердилася настанова на розгляд мовної форми як відображення структур людської свідомості, мислення та пізнання. Тому лінгвісти намагаються сьогодні виявити глибинний зв'язок людської свідомості з мовними формами, простежити «модус» відбиття характеру пізнання та сприйняття світу в глибинних мовних категоріях (ментальних утвореннях), що належать до сфери позасвідомого. У працях останнього часу (Г. Вежбицької, Т.В. Радзівської, Н.Д. Арутюнової, В.М. Телія, О.С. Яковлевої, Ю.С. Степанова, В.М. Топорова, Т.І. Вендіної, О.В. Урисона тощо) автори намагаються дослідити «мову культури», реконструювати мовну етнічну свідомість, виявити культурно-мовні національні стереотипи, визначити взаємовплив мови та духовної культури?

Мова є одним із найскладніших об'єктів пізнання, оскільки вона сама виступає одним із знарядь пізнавальної діяльності, тобто фіксує пізнавану дійсність [21, с.6]. Розвиток лінгвістики ХХ ст. характеризується зростанням інтересу до проблем сутності та чинників мовної еволюції. Будь-яка мова як складна система систем перебуває в умовах постійного розвитку і вдосконалення, змінюється в просторі й часі.

«Мова є цілком своєрідною функціональною системою, яку не можна поставити в один ряд з жодним іншим явищем духовного чи матеріального світу. Природний зв'язок мови з мисленням, поєднання в акті мовлення матеріального та ідеального начал визначає виняткову поліфункціональність цієї знакової системи, зумовлює суттєві своєрідності в еволюції рівневих складових мови і мовної системи в цілому» [2, с.6]. Отже, мова як склад неструктурована, поліфункціональна система постійно еволюціонує під впливом цілої низки зовнішніх та внутрішніх чинників. Дія цих чинників або, як їх називає Б.М. Головін умов, завжди здійснюється комплексно, оскільки будь-які зміни в мові відбуваються за певних внутрішніх та зовнішніх умов одночасно. Внутрішні умови мовних змін визначаються системними зв'язками та відношеннями, що діють у самій мові, а також знакомим матеріалом, що є в її розпорядженні. Зовнішні умови залежать від зв'язку та

взаємовідносин мови з суспільством, свідомістю людини, природою тощо, тобто від соціальних детермінантів, які є складною та взаємодіючою системою, між складниками якої існують ієрархічні стосунки. Мова «одночасно поєднує в собі дві протилежні риси: незмінність і змінність, статичність і динамічність» [25, с.320]. Проте на кожному синхронному зрізі мова, змінюючись, залишається тією самою і виконує роль найважливішого засобу комунікації. В актах комунікації за допомогою мови відбувається відображення об'єктивної реальності, яка перебуває в стані постійного руху та розвитку, що зумовлює таким чином постійні зміни і в самій мові, адже «...мови не можуть не змінюватися перш за тієї простої причини, що в основі актів комунікації, засобом практичного здійснення яких і є мова, лежить відображення людиною оточуючої її дійсності, яка сама знаходиться в постійному русі та розвитку» [19, с.197].

Дослідження динаміки мови як її сутнісної якості та закономірностей мовної еволюції належить до основних проблем сучасної вітчизняної та зарубіжної лінгвістичної науки, про що свідчить постійне звернення мовознавців до цієї проблеми [4-6; 13; 15; 19; 26; 27; 31; 34; 35]. Не менш широке висвітлення в працях вітчизняних лінгвістів знаходить проблематика взаємовідносин мови та суспільства, що послуговується нею [1; 3; 6; 7; 10; 14; 20; 24].

Мова «може всебічно удосконалюватись і ставати при сприятливих для цього умовах способом як засвоювання найвищих здобутків культури від інших народів, що вже встигли далеко просунутись уперед, так і плідно працювати на рідному ґрунті для забезпечення своїх носіїв високими духовними цінностями» [6, с.216]. Отже, історична змінність мови зумовлена безперервним процесом пізнання, зростанням потреб номінації й комунікації, мова постійно вдосконалюється як у своїй структурній організації, так і в плані змісту.

Головною рушійною силою розвитку мови є суперечність між наявними мовними засобами і постійним зростанням номінативних і комунікативних потреб суспільства. Таким чином, мови немає і не може бути без суспільства, як не може існувати суспільство без функціонування мови, зрозумілої і доступної кожному індивідуові – члену певного соціуму. Ідеї про тісні зв'язки мови й суспільства знайшли своє відображення в працях А. Мейє, Ш. Балі, Ж. Вандрієса, Є. Сепіра, В. Матезіуса та інших видатних мовознавців. Значний внесок у розробку соціологічних проблем мови зробили також вітчизняні лінгвісти І.О. Бодуен де Куртене, Г.Й. Винокур, Л.П. Якубинський, С.Д. Поліванов, О.М. Пешковський, Б.О. Ларін, В.В. Виноградов та інші.

Будь-яка мова є охоронцем культури народу – її носія. Проте вона може успішно виконувати охоронну функцію лише тоді, коли, висловлюючись за В. Гумбольдтом, є не стільки продуктом діяльності, скільки безперервною діяльністю духу, яка прагне перетворити звук у вираження думки. Інакше кажучи, функція мови по збереженню етнокультури реалізується лише за умов постійного розширення її комунікативної та експресивної функцій у процесі мовленнєвої діяльності [29, с.103]. Отже, розвиток мислення і культура мовлення знаходяться у прямій залежності одне від одного. При цьому слід зазначити, що мовленнєва культура як сукупність опрацьованих способів мовленнєвої діяльності та її результатів і як фактор інтелектуального прогресу має підтримуватися не лише індивідуальними, а й колективними зусиллями носіїв мови. Лише за цієї обставини вона здатна забезпечити єдність мови, її охорону від надмірної територіальної та соціальної диференціації, негативних Іншомовних впливів тощо.

Усвідомлення нинішнього стану й перспективи німецької мови, на наше глибоке переконання, не може обійтися без оцінки суспільно-історичного контексту її

функціонування в минулому і сьогодні, рівня національно-мовної свідомості, аналізу моделей і мотивів мовної поведінки. Говорячи про систему німецької мови, Х. Брінкман підкреслював: «Мова народу роз'єднана в діалектах, а зібрана спільно в літературній мові; разом з тим вони висловлюють по-різному зміст і структуру однієї й тієї ж мови» [32, с.104]. Ілюстрацією цього можуть бути особливості у вживанні діалекту і стандартної німецької мови в Німеччині. Нижньонімецькі форми (Пай) носії мови можуть використовувати не тільки на побутовому рівні, а більш в офіційній ситуації, наприклад, під час політичних дебатів в парламенті федеральної землі. За звертаннями типу «meine sehr verehrten Froenslünd und Mannslüd», «leeve Mackers» чи «leeve Frünn», що відповідають стандартним «meine sehr geehrten Damen und Herren», а також за гумористичними коментуваннями на нижньонімецькому, приховуються емоційні настрої того, хто говорить [37, с.42]. У німецькій мові, крім територіальних діалектів, функціонують загальноживані розмовні форми, відомі в германістиці під загальною назвою «Umgangssprache», які в історичному плані є самою пізньою мовною формацією. При цьому, на відміну від літературної мови, а особливо від діалекту, спектр розмовної мови набагато ширший, і ця форма мови має «горизонтальну і вертикальну організацію» [36, с.168]. В цілому трьохступенева побудова німецької мови характеризується наявністю п'яти реально виявлених формацій. Проте цей онтологічний засіб німецької мови по-різному реалізується в різноманітних самостійних соціумах – носіях цієї мови. Зокрема, в німецько-швейцарських кантонах Швейцарії німецька мова має іншу побудову. У ній яскраво гармонують дві мовні форми – літературна німецька мова з притаманній їй швейцарськими рисами і алеманський (швейцарський) діалект, який є як сукупність однорідних піддіалектів (цюрізького, бернського тощо). А.І. Домашнев наголошує, що чим ширший лінгвосоціум, якого обслуговує діалект, тим він більше неоднорідний і тим багатосторонні прагматичні завдання, які вирішуються комунікантами в процесі мовленнєвої діяльності. Наслідком цього є поява нових варіацій – напівдіалектів (Verkehrssprachen), групових мов (Alttagssprachen) тощо, і саме літературної мови. Тому одним з важливих завдань розвитку літературної мови, «коли вона завойовує в народному житті положення впливового інструмента спілкування й організації суспільства, є, як добре відомо, її урегулювання – упорядкування та уодноманітнення граматики й словника [8, с.128].

Оскільки сучасна німецька мова функціонує як засіб спілкування у деяких державах, вона має полінаціональний характер і використовується реально у вигляді незначних національних варіантів. Саме структура функціональної системи німецької мови в основних країнах її розповсюдження, склад і характер об'єднуючих нею форм, а також соціальне положення мови обумовлюють певну диференціацію, що характеризується специфікою розвитку суспільства в тій чи іншій німецькомовній державі, у якій історично склалася певна мовна ситуація.

Маємо думку, що під мовною ситуацією слід розуміти взаємодію різних мовних форм і мов у процесі обслуговування ними всіх сфер життєдіяльності народу на певному етапі його соціально-економічного розвитку. В.А. Аврорін вважає, що мовна ситуація – це компонент складної структури суспільних відносин у рамках того чи іншого суспільства людей. Одночасно мовна ситуація є дуже складною структурою, яка складається з елементів, що знаходяться на різних рівнях, але водночас об'єднаних причино-наслідковими зв'язками. Найважливішими з цих елементів і умов, що визначають все інше, є умови соціально-історичні. Зміни цих умов під впливом факторів соціального устрою змінюють набір і характер у сферах діяльності. Останні відображаються на характері форм існування

мови, і все це, разом взяте веде до змін у мовній ситуації. Отже, мовна ситуація є складним утворенням, яка бере свій початок і своє пояснення у фактах соціально-історичного розвитку, відображає певні факти в структурі мови, у формах її існування. Так, мова літніх людей відрізняється великим консерватизмом, більш суворим додержанням норми у порівнянні з молодіжною мовою, яка переповнена інноваціями, характеризується зневагою до норми, бажанням до самореалізації. Хоча мовленнєва поведінка різних вікових груп сприяє встановленню певного балансу між необхідністю розвитку і змін окремих елементів мовної системи, з одного боку, і збереження стабільності, без якої мова втратила б свою основну функцію – бути засобом спілкування всього соціуму, незалежно від його внутрішньої диференціації по статі, вікові, соціальному положенні тощо, з іншого боку.

У сучасному німецькому суспільстві існують різноманітні стосунки між певними соціальними групами і формами існуючої мови, проте зв'язки суспільства і розвитку мови країни мають принципово інший характер, ніж в колишній НДР. Соціально зумовлені відмінності у розвитку мови, що мали місце після 1945 року, практично не змінилися, оскільки стосунки між соціальними групами і формами існування мови перебудовуються поступово. Вибір об'єкта досліджень обумовлений низкою питань, що стосуються проблеми вивчення форм існування німецької мови в Німеччині, а саме:

- У якій мірі (активно чи пасивно) розмовляє населення об'єднаної Німеччини усним і письмовим мовним стандартом?
- Чи задовольняють різні форми існування мови сам акт комунікації населення у різних галузях суспільного життя?
- Яке сьогодні співвідношення між німецькою літературною і розмовною мовами, а також німецькими соціальними і територіальними діалектами?
- У яких соціальних групах і при яких умовах використовує населення тільки місцевий діалект?
- Чи відбувається в Німеччині «горизонтальне» нівелювання мови?

Водночас зазначимо, що детально ці питання в ситуації об'єднаної Німеччини розроблені сьогодні на низькому рівні. У тих сферах комунікації, які обслуговуються літературною мовою, існують суворі правила мовного етикету, у мові менше вживається жаргонної лексики, аргю, грубих слів. Якщо переважає розмовна мова чи діалект, то у мові, крім жаргонної лексики, грубих слів, вживаються навіть нецензурні слова. З іншого боку, сьогодні відмічається і певна інтелектуалізація мови, яка стає універсальною для розвитку мов світу. Одним з екстралінгвістичних проявів інтелектуалізації німецької мови є висвітлення питань політики, науки, міжнародних стосунків, військової справи, спорту тощо у повсякденному спілкуванні людей. Зміни в мові відбуваються шляхом запозичення нових слів «з інших мовних систем, ... тобто використання наявних у мові лексичних елементів і закріплення у ній правил творення нових слів. Цим забезпечується далі посилення внутрішньої єдності мовної системи, взаємозв'язку і взаємодії її компонентів і рівнів» [17, с.33].

Вважаємо, що конфліктність нинішніх мовних проблем Німеччини корениться в деформаціях її мовної ситуації. Занепокоєність багатьох лінгвістів, громадських діячів викликає саме той факт, що викривлення мовної ситуації у країні блокує реалізацію іншої надзвичайно важливої ролі національної мови – об'єднавчої. Важко заперечити Ларисі Масенко, яка стверджує: «Мові належать головна об'єднуюча роль у процесах виникнення етносу, нації, держави. На етнічному рівні самоусвідомлення спільна мова, а вже потім звичаї й релігія, дає

народові відчуття своєї єдності і водночас відокремлює його від інших народів. Доки народ спілкується своєю мовою, доти він зберігає себе, не розчиняючись в інших етносах як субстрат інонаціональних утворень» [16, с.17]. Усі народи, що відроджуються чи народжуються, відроджують свою мову або зміцнюють її позиції, спираючись насамперед на національну традицію, свою найглибшу Історичну пам'ять. У разі виникнення загрози поступової втрати національної мови і денационалізації гостро постає питання мовної стійкості народу, тобто його здатності за несприятливих обставин зберегти і відновити свою мову. Так, мовну стійкість народу живлять чотири головних джерела, що становлять доконечні умови його національного існування; національна традиція (вона ж історична пам'ять); національна свідомість та солідарність, що мають становити взаємопов'язану нерозривну пару; національна культура, духовна і матеріальна; національний мир і співробітництво з іншими народами, що живуть на території відповідного народу.

Держава і суспільство мусять пам'ятати і враховувати не тільки національно творчу, але й людину творчу роль рідної мови: від мовного нігілізму до морального виродження – один крок. Плекаючи мову, держава тим самим зміцнює моральне здоров'я народу.

Відомий український дослідник мови і державний діяч Іван Огієнко закликає берегти свою рідну мову, «Рідна мова – це мова наших батьків і мова народу, до якого ми належимо. Рідна мова – то найголовніший наріжний камінь існування народу, як окремої нації: без окремої мови нема самостійного народу».

«Мова – то серце народу: гине мова – гине народ».

«Хто цурається рідної мови, – той у саме серце ранив свій народ»

Національна свідомість і солідарність поступово охоплюють всі соціальні верстви народу, а це є ґрунтом для створення широкої, справді загальнонародної культури, насамперед духовної, де чільне місце належить літературі з її першоелементом – мовою. Мову можна уподібнити своєрідній когнітивно-етнічній вакцині, а сам процес засвоєння мови – когнітивно-етнічній імунізації, через яку неодмінно проходить кожний новий соціум етнічної спільноти. Найважливішим наслідком такої імунізації є надання мовній особистості когнітивної орієнтації, прилучення її до безперервної культурної традиції відповідного народу [18, с.47]. Так, Оскар Ференбах писав: «А чи слід сприймати ФРН як цілком національну державу?».

Про яку національну державу може йти мова при відсутності національної самосвідомості і при повному розриві з історичним минулим?... Чи ідея європейської інтеграції виявилася більш привабливою ніж ідея національного самовизначення? Чи існує взагалі в об'єднаній державі таке поняття як самоідентифікація, якщо так, то в якій формі? Можливо, Німеччину чекає майбутнє багатонаціональної держави еміграції?... Всі ці питання, які час від часу піднімаються, мало кого хвилюють. **Нація оніміла.** «...Національна ідея, яка стала рушійною силою минулого століття катастроф, повинна уступити місце ідеї європейського майбутнього» [28, с.58, 278]. Отже, мова виступає не просто зберігачем інформації, накопиченої мовним соціумом протягом тривалого історичного розвитку: за допомогою мовних форм фіксується спосіб світобачення етносу, погляд на світ крізь призму національно-культурних уявлень і образів, що робить національну мову найважливішим етногенним фактором, головним засобом «етнічної соціалізації» індивідуума.

Не буде перебільшенням сказати, що престиж німецької мови може підтримуватися як об'єктивними, так і суб'єктивними чинниками. Серед перших – культурний вплив нації, здобутки в галузі економіки, науки, техніки, літератури, мистецтва, інформації тощо, а також розвиненість функціональної системи і багатство виражальних засобів мови, які дозволяють їй задовольняти потре-

би спілкування у будь-якій сфері діяльності. До других належить перш за все державна політика по захисту і поширенню власної мови, інтерес до культури німецького мовлення. Саме ці проблеми пов'язані з більш загальними завданнями так званої «мовної політики». Мовна політика – це сукупність ідеологічних принципів і практичних заходів для вирішення мовних проблем у державі, соціумі. Особливу складність має мовна політика в багатонаціональній державі, оскільки вона повинна враховувати такі фактори, як двомовність або багатомовність, своєрідність національного складу і міжнаціональних відносин, роль окремих мов і їх носіїв у громадському житті. Мовна політика перш за все впливає на лексико-семантичну структуру, особливо на громадсько-політичну лексику, а також на стилістичну диференціацію літературної мови, на діалектне членування мови та стирання діалектних особливостей і відмінностей, на орфографічні реформи, які проводить держава. У «Лінгвістичному енциклопедичному словнику» мовна політика визначається як сукупність заходів, що «запроваджуються державою, партією, класом, товариством, угрупованням для зміни або збереження чинного функціонального розподілу мов або мовних підсистем, для введення нових або зберігання старих мовних норм» [14, с.303]. Як свідчить досвід, застарілі слова й форми насильно зберегти чи вести не можна: життєву силу має тільки та норма, яка відображає реальні тенденції розвитку мови. У протилежному випадку норма відмирає, стає нав'язаним обмеженням, із яким більшість носіїв мови не погоджується, не сприймає і не використовує у спілкуванні. Тому, надзвичайно важливим для країн у сучасному світі, що зазнає впливу процесів глобалізації, тотального охоплення найсучаснішими комунікаційними технологіями, є опрацювання критеріїв мовної політики як такої, що надає перевагу тим або іншим мовним інформаційним каналам, які можуть стати визначальними для прискорення або гальмування розвитку. На європейському континенті найбільш впливовою міжнародною інституцією в галузі мовного будівництва є Рада Європи. Це обумовлено більш ніж півстолітньою діяльністю цієї важливої та шанованої організації щодо обрання генеральних орієнтирів мовної еволюції на нашому континенті.

Лінгвісти Німеччини висловлюють сьогодні занепокоєння щодо розвитку сучасної німецької мови, наполягаючи на тому, що мовна політика повинна стати частиною культурної політики держави і вважають, що при мовному плануванні слід приділяти певну увагу розвитку професійних мов; розвитку національних, регіональних, територіальних мов; розвитку ділового мовлення; мовам меншин і мігрантів; діалектові. Теоретики мовного планування не дають відповіді на запитання, яке місце в лінгвістичній ситуації країни повинні займати мови «неофіційні», тобто рідні мови різних етносів, які складають її населення, яку роль вони мають відігравати в суспільному житті, як має ставитися до них держава, як відбуватиметься процес уодноманітнення словникової літературної мови тощо. Отже, унормованість мови є необхідною умовою існування літературної мови, без якої вона не змогла б здійснювати свої функції розвитку суспільства як основний засіб спілкування. Мовне планування в Німеччині повинно бути зайнятим «з'ясуванням того, як вести себе й успішно розуміти один одного в колективі мовців при певних поставлених ним цілях, розглядом мовного вибору, який має зробити цей колектив, і виробленням рекомендацій щодо мовної політики, яка виправдовує цей вибір» [33, с.1].

Таким чином, любий мовний знак, будучи системою відношень, черпає цю систему відношень з різних джерел мислення і може змінювати її різними способами. Оскільки мовний знак є актом людського мислення, то мислення є відобра-

женням дійсності, яка може бути безмежною. Проте мова не є лише актом мислення, а мовний знак – чистою думкою. Мовний знак є, в першу чергу, інтерпретацією акту думки, а мовна дійсність розвивається вільно і незалежно, має свої власні закони і є явищем історичним. Тому лінгвісти намагаються сьогодні виявити глибинний зв'язок когнітивних структур людської свідомості з мовними формами, простежити «модус» відбиття характеру пізнання та сприйняття світу в глибинних мовних категоріях (ментальних утвореннях), що належить до сфери позасвідомого.

Проблема взаємозв'язку мови і свідомості належить до найскладніших і дуже актуальних сьогодні питань. Переміщення людини і всього людського в центр лінгвістичної уваги спричинили перегляд багатьох аксіом мовознавства, зокрема ревізію лінгвосоціотичних і семантичних догматів. Таким чином, утвердження в лінгвістиці нового погляду на мову не призводить до відмови від попередніх теоретичних напрацювань, а лише до їх короточасного забуття. Дозволимо собі на підтримку цієї ідеї навести слова французького філософа мови П. Серю: «... у лінгвістиці (і загалом в гуманітарних науках) парадигми не змінюють і не відкидають одна одну, а накладаються одна на одну, співіснують, водночас ігноруючи одна одну». Можна без перебільшення сказати, що на межі століть намітилася докорінна зміна базисної науково-лінгвістичної парадигми, що призвело до перегляду багатьох традиційних положень семантики й лінгвосоціотики. Визначилася й утвердилася настанова на розгляд мовної форми як відображення структур людської свідомості, мислення та пізнання. Лінгвісти намагаються сьогодні виявити глибинний зв'язок людської свідомості з мовними формами, простежити «модус» відбиття характеру пізнання та сприйняття світу в глибинних мовних категоріях (ментальних утвореннях), що належать до сфери позасвідомого.

Список використаних джерел:

1. Аврорин В.А. Проблемы изучения функциональной стороны языка / В.А. Аврорин. – Л. : Наука, 1975. – 276 с.
2. Баранник Д.Х. Українська мова на порозі ХХІ століття / Д.Х. Баранник // Дослідження з лексики, граматики української мови. – Дніпропетровськ : Навчальна книга, 2000. – Т. 2. – С. 6-15.
3. Баскаков А.Н. Социальные факторы в их воздействии на лексико-семантическую систему языка (на материале лексики тюркских языков) / А.Н. Баскаков // Влияние социальных факторов на функционирование и развитие языка. – М. : Наука, 1988. – С. 110-124.
4. Бичакджян Б.Х. Эволюция языка: развитие в свете теории Дарвина / Б.Х. Бичакджян // Вопросы языкознания. – 1992. – №2. – С. 123-124.
5. Будагов Р.А. Человек и его язык / Р.А. Будагов. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1976. – 426 с.
6. Будагов Р.А. Что такое развитие и совершенствование языка? / Р.А. Будагов. – М. : Наука, 1977. – 264 с.
7. Будагов Р.А. Язык – реальность язык / Р.А. Будагов. – М. : Наука, 1983. – 258 с.
8. Булаховський Л.А. Виникнення і розвиток літературних мов // Наук. Зап. Ін-ту мовознавства АН УРСР / Л.А. Булаховський. – К., 1941. – Т. 1. – С. 91-114; 1946. – Т. 2/3. – С. 113-154.
9. Бухаров В.М. Варианты норм произношения современного немецкого литературного языка / В.М. Бухаров. – Н. Новгород, 1995. – 138 с.
10. Дешериев Ю.Д. теоретические аспекты изучения социальной обусловленности языка / Ю.Д. Дешериев // Влияние социальных факторов на функционирование и развитие языка. – М. : Наука, 1988. – С. 5-41.
11. Домашнев А.И. Современный немецкий язык в его национальных вариантах / А.И. Домашнев – Л. : Наука, 1983. – 231 с.

12. Журавлев В.К. Внешние, внутренние факторы языковой эволюции / В.К. Журавлев – М. : Наука, 1982. – 327 с.
13. Косериу Э. Синхрония, диахрония и история / Э. Косериу // Новое в лингвистике. – М. : Прогресс, 1963. – Вып. III. – С. 143-343.
14. Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В.Н. Ярцева. – М. : Советская энциклопедия, 1990. – 685 с.
15. Мартинович Г.А. К проблеме эволюции языка / Г.А. Мартинович // Вестник Санкт-Петербург. ун-та. – 1992. – Вып. 2 – С. 22-27.
16. Масенко Л.Т. Мова і політика / Л.Т. Масенко. – К. : Соняшник, 1999. – С. 5-48.
17. Митрополит Лларіон. Бережімо все своє / Митрополит Лларіон. – Вінніпег : Митрополитальний собор, 1947. – С. 10-11.
18. Морквкін В.В. Язык как проводник и носитель знания / В.В. Морквкін, А.В. Морквкіна // Русский язык за рубежом. – 1997. – № 1-2. – С. 44-53.
19. Общее языкознание. Формы существования, функции, история языка / под ред. Б.А. Серебренникова. – М. : Наука, 1970. – 604 с.
20. Онтология языка как общественного явления. – М. : Мысль, 1983. – 312 с.
21. Русанівський В.М. Структура лексикологічної і граматичної семантики / В.М. Русанівський. – К. : Наук. думка, 1988. – 236 с.
22. Саєнко С.Г. Рада Європи: Мовна політика на зламі століть / С.Г. Саєнко // Спеціальний випуск. Мови, культури та переклад у контексті європейського співробітництва. – К., 2001. – С. 406-410.
23. Саєнко С.Г. Еволюція мовних прав у Європі та право кожної нації на переклад / С.Г. Саєнко // Григорій Кочур і український переклад. – К., 2001. – С. 268-271.
24. Семенець О.Є. Соціальні процеси і мовна дійсність. Англійська мова в країнах Азії і Африки / О.Є. Семенець. – К. : Вища школа, 1984. – 190 с.
25. Семчинський С.В. Загальне мовознавство / С.В. Семчинський. – К. : АТ «ОКО», 1996. – 416 с.
26. Скибіна В.І. Розповсюдження національної мови та проблеми лексикографії (на матеріалі англійської мови) : автореф. дис д-ра філолог. наук : 10.02.04 / В.І. Скибіна. – К., 1998. – 34 с.
27. Скредина Л.М. Некоторые вопросы развития языка (проблемы и методы диахронического исследования) / Л.М. Скредина. – Минск : Изд-во БГУ, 1973. – 143 с.
28. Ференбах О. Крах и возрождение Германии / О. Ференбах – М.: Аграф, 2001. – С. 277-278.
29. Чередниченко А.І. Взаємодія мов, двомовність, мовленнєва культура / А.І. Чередниченко // Мови Європейського культурного ареалу. Розвиток і взаємодія. – К. : Вид-во Довіра, 1995. – С. 99-111.
30. Ammon U. Sprachförderung. Schlüssel auswärtiger Kulturpolitik / U. Ammon. – Frankfurt a. M., 2000.
31. Blei D. «DDR- Deutsch» passe. Bemerkungen zum Wortschatz der Ostdeutschen / D. Blei // Studia i materialy XLIV. Germanistyka XIII. – 1997. – S. 159-175.
32. Brinkman H. Hochsprache und Mundart / H. Brinkman // Wirkendes Wort. – Düsseldorf, 1962. – Bd. 1. – S. 104-115.
33. Eastman C.M. Op. Cit. – P. 1.
34. Große R. Zur Frage nach den Entwicklungstendenzen der deutschen Gegenwartssprache / R. Große // Deutsch als Fremdsprache. – 1993. – Jg. 30. – H.1. – S. 4-10.
35. Keller R. Sprachwandel: von der unsichtbaren Hand in der Sprache / R. Keller. – 2 Aufl. – Tübingen ; Basel Francke, 1994. – 238 s.
36. Radtke I. Soziologische Untersuchungen sprachlicher Variation und ihre Folgerungen für den Sprachunterricht / I. Radtke. – München, 1975. – S. 199-208.
37. Reumann K. Plattdeutsch nimmt den Teufel auf den Rücken. In FAZ, 5.Sept / K. Reumann. – Bilder und Zeiten, 1987.

The given article highlights the problems of the current state of German language. It also traces the national identity and language policy in modern German language.

Key words: linguistic dynamics, linguistic policy, national consciousness, linguistic situation.

Отримано: 17.02.2015 р.

УДК 811.111'373.7

І. С. Казимір

Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича

СТУПІНЬ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЕПТОНІМІЇ НА ПРИКЛАДІ АФОРИСТИЧНОГО ФОНДУ В. ШЕКСПІРА

Стаття присвячена ступеню вивчення проблеми ептонімії на прикладі афористичного фонду В. Шекспіра. Розглянуто становлення, розвиток та шляхи поповнення афористичного корпусу національних мов, зокрема, англійської. Проаналізовано генезу дослідження афористичного фонду В. Шекспіра у західній та східноєвропейській германістиці

Ключові слова: фразеологічна одиниця, афоризм, ептонім, ептонімія.

На рубежі епох спостерігається зміна наукової парадигми. Некласична структурна витісняється постнекласичною когнітивною, що має антропоцентричний характер. Структурна парадигма виробила свої об'єктивні методики, які дозволяють виявити релевантні дані, а когнітологія кардинально змінила свій кут дослідження і є оптимальною лише на основі об'єктивних даних. Підвищена увага сучасних германістів до проблеми вивчення афористичного фонду національної мови, поява нових методів її вирішення та недостатньо вивчена картина дослідження ептонімів чи крилатих слів послугували актуальності даного дослідження.

Згідно даних наукових джерел, стан сучасних лінгвістичних досліджень сьогодні характеризується провідною тенденцією лінгвістичних досліджень опису лексичних та фразеологічних мовних одиниць. Особливу увагу привертають крилаті вислови (далі КВ), які відображені в багаточисельних лексикографічних виданнях і вважаються одним із важливих джерел задоволення інтелектуальних і художньо-естетичних потреб суспільства у процесі мовної комунікації.

Виклад результатів наукового пошуку повинен супроводжуватись термінотворчістю, і якщо відсутнє спеціальне найменування об'єкта даної дослідницької діяльності або уточнення, в якому значенні дане найменування використовується, якщо в конкретній сфері знання воно трактується по-різному. Це особливо є важливим, коли мова йде про вирази, які протягом тривалого існування розвинули декілька значень і зберегли при цьому в своїй семантиці відбитки багаточисельних колишніх контекстів, як повсякденних, так і наукових. Термін *крилаті слова*, застосований у філології для позначення перш за все утворень з «печаттю авторства» і ключовий для ептології, введений в дослідницьку практику Г. Бюхманом, яким була видана у Німеччині в 1864 р. однойменна книга, що називалась «Geflügelte Worte». Вираз «*крилате слово*» бере свій початок із античних джерел. Його автором приписується давньогрецький поет Гомер (VIII ст. до н.е.), у поемах якого часто (55 разів в «Іліаді» та 59 в «Одісеї») повторюється як образний поетичний засіб зворот *επειταπρεοεντα* (*epea pteroenta*) – «слова, що